

Nr 289.

Av herr **Pålsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.

I det förslag om statsunderstöd till kommunala flickskolor, som innefattas i propositionen nr 116, har jag särskilt fäst mig därvid, att förslaget icke giver landsbygdens ungdom full rättvisa ävensom att det är ägnat att ingiva betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt.

Därigenom att skolan erhållit karaktär av kommunal institution, förefinnes möjlighet, att läroverkssamhället begränsar tillträdet för lärjungar hemmahörande utanför kommunen, antingen på så sätt, att dessa sättas i efterhand efter stadens egna eller också därigenom att högre lärjungeavgifter påläggas lärjungar från främmande kommuner. Då staten skulle komma att ikläda sig huvudparten av kostnaderna för de ifrågavarande skolornas uppehållande, synes det nödvändigt, att garantier måste skapas för att samtliga inträdessökande, *oberoende av hemortsrätt*, må vinna inträde i mån av de kvalifikationer de besitta. Något företräde för läroverksstadens egna barn bör sålunda icke medgivas. Skulle detta bliva fallet, kommer hela den ifrågavarande skolformen att enbart tillgodose städernas ungdom. Då en sådan utveckling icke kan anses önskvärd eller med rättvisan överensstämmande, måste jag, i motsats till vad föredragande departementschefen å sid. 92 i propositionen anført, påyrka att såsom villkor för statsunderstöd uppställas kravet, att skolan skall vara tillgänglig för lärjungar från visst läroverksområde i överensstämmelse med vad som gäller om de allmänna läroverken, samt att, därest lärjungeavgifter upptagas, desamma skola utgå enligt samma grunder för samtliga lärjungar.

I skolmotioner vid 1927 års riksdag framhölls från åtskilliga håll lämpligheten av »största varsamhet» vid utvidgningen av den högre flickundervisningen. Denna ståndpunkt kunde då icke med samma styrka hävdas, som nu bör kunna ske. Sedan flickorna erhållit tillträde till de allmänna läroverken i betydande utsträckning, föreligger icke längre samma behov av att bereda flickorna samma rätt till undervisning som gossarna — detta krav blev redan förverkligat genom riksdagsbeslutet i fjol. Nu när utbildningsmöjligheter skapats för alla flickor, som så önska, kan man med fog yrka på största varsamhet i fråga om upprättande av särskilda kommunala

flickskolor. Om detta icke iakttages, kan det lätt tänkas, att de dubbla anknytningsmöjligheterna vid det allmänna läroverket, som enligt 1927 års riksdagsbeslut skola öppnas i samband med att statsunderstödet till läroverksstadens privata flickskola indrages, komma att delvis förbli outnyttjade. Såmedelst skulle onödiga kostnader åsamkas det allmänna. Av propositionen inhämtas, att kommunal flickskola skall av Kungl. Maj:t kunna inrättas, när detta prövas vara »för orten behöfligt och lämpligt». Härvid har alltför vidsträckt befogenhet inrymts åt Kungl. Maj:t och man kan befara, att förslagsanslaget mycket snart kommer att växa till betänkligt stora belopp. Visserligen kräves nu blott 50,000 kronor, jämte 8,000 kronor till tillfällig löneförbättring. Men därvid må framhållas, att vid de kommunala mellanskolornas tillkomst år 1909 förslagsanslaget begränsades till 10,000 kronor. Budgetåret 1927—1928 utgör emellertid anslagsbeloppet 1,710,000 kronor. Härtill kommer förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring å 352,000 kronor samt kostnader för dyrtidstillägg, inalles sålunda ett belopp på omkring 2 $\frac{1}{2}$ million. Med hänsyn till den bristfälliga statskontrollen över tillkomsten av kommunala mellanskolor, påyrkades vid fjolårets riksdag, att »kommunal mellanskola ej må inrättas utan riksdagens samtycke». Detta yrkande vann visserligen icke riksdagens bifall, och man måste ju medgiva, att när det gäller mellanskolor, vilka i regel utgöra den *enda* högre bildningsanstalten å en ort, en relativt stor frihet kan hava skäl för sig. Men annorlunda gestalta sig förhållandena beträffande kommunala flickskolorna. De komma undantagslöst att upprättas å platser med ett relativt rikt utvecklat skolväsen i de större och medelstora städerna. Under dessa omständigheter synes man med styrka kunna fasthålla det kravet, att sådan skola må inrättas först efter prövning av riksdagen. Denna fordran vinner ökad styrka däri att kostnaderna för varje enskild skola för statsverket bliva proportionsvis mycket högre än för mellanskola. Jag anser det därför alldeles nödvändigt att frågan om upprättande av kommunala flickskolor måste underställas riksdagens prövning.

För att icke dylika skolor skola komma till stånd med alltför ringa lärjungeantal, torde det vidare få anses skäligt, att kravet på minimiantal lärjungar något höjes, förslagsvis till 15 i varje klassavdelning i genomsnitt i stället för det i propositionen angivna av 10. Även denna fordran får sin motivering av flickskolans från mellanskolan artskilda ställning inom undervisningsväsendet. Ett antal av 105 lärjungar i en flickskola kan omöjligt anses för högt i betraktande av de beräknade statsbidragens storlek.

På grund av vad sålunda anförts hemställes, att riksdagen måtte besluta,

1) att, därest den kommunala flickskolan godtages av riksdagen, det uttryckligen måtte i villkoren för statsunderstöd fastslås

dels att skolan skall stå öppen för lärjungar från lands-

bygden på samma villkor som gälla i fråga om de allmänna läroverken,

dels ock att, om lärjungeavgifter skola upptagas, desamma skola utgå med samma belopp för lärjunge, oberoende hemorten;

2) att kommunal flickskola ej må inrättas utan riksdagens samtycke;

3) att sådan skola för att komma i åtnjutande av statsunderstöd skall i medeltal hava minst 15 lärjungar i varje årsklass.

Stockholm den 19 mars 1928.

Jöns Pålsson.

I motionens syfte instämmer:

Karl Andersson.
